

A segédhivatal iktatókönyve

Dokumentum Szeged történelmi napjairól

Szeged a szovjet csapatok áldozatos harcának következtében 1944. október 11-én, szerdai napon, hazánk nagyvárosai közül elsőként szabadult fel. A felszabadított területeken a szovjet hadsereg támogatásával már megkezdődött az új élet megindítására a küzdelem, amikor az ország nagyobbik részén még nyilas uralom tombolt. És még majd fél évig folyt a háború az ország teljes felszabadításáért. Harminchárom év távlatból visszatekintve, nagy utat tettünk meg a felemelkedés útján. A kezdeti időszakot a magyar nép egyik legnagyobb és legsikeresebb erőfeszítésének tekintjük. Ezért annak írásos, tárgyi és szóbeli hagyatékának emlékeit igen nagy becsben tartjuk.

Alább egy olyan írásos emlékről adunk hírt, amelyet kutatók ez ideig nem láttak. A napokban került elő a városi központi irattár rendezése közben egy korabeli iktatókönyv, az úgynevezett segédhivatalé. Ebben a hivatalban iktatták a beérkező iratokat, itt írták le az elkészült határozatokat, intézkedéseket, utasításokat és kezelték a folyó ügyvel irattári. Nagy forgalmú hivatal volt, itt fogadták az ügyfeleket is. Iktatókönyvük működésük hátrahagyott emléke. Az iktatott iratok azonban sztoztak az iratok nagy részének általános sorsában: az ideig nem kerültek elő, bizonyosan megsemmisültek.

A hivatal ebbe az iktatókönyvbe a felszabadulás negyedik napjától vezette be az iratokat. Mennyire tudták Szegeden az emberek, hogy új korszakba léptek! Október 15-én, vasárnap vezették, 1. szám alatt az új kötetbe az első bejegyzést: a városi hivatalok és intézmények működésének szabályozásáról. Még tartott a szovjet csapatok átvonulása a városon keresztül, Fegyverháza és Kecskemét között harcok voltak — itt körösvány szerkesztettek a városháza dolgozó mintegy 300 tisztviselő és alkalmazott új szellemi kötelességteljesítéséről és az előadók vezetőiknek szóló beszámoltatási sorrendjéről. Még egy hét sem telt el október 11. után, újja-szervezték az igazgatás addigi rendszerét. Ezt 1945. áprilisáig többször elvégezték. Az első napokban meghatározták a munkaidőt, vasárnap is dolgoztak délig; számba vették az írógépeket, a papírokat és az írószerket. Szállásokkal azzal rémítették az uralmuk alatt szenvedő lakosokat, hogy a Széchenyi téren akasztófákon emberek lógnak. Ebben a kötetben

pedig október 27-én bevezették a színház megnyitására készített körösványt. Kiténik a bejegyzésekből, hogy alig két hét telt el a felszabadulás napjától, olajozottan működött a város életét irányító igazgatási központ. Az új feladatokhoz új hivatalokat szerveztek. Még októberben megkezdte működését a közmunkahivatal. Szervezi a bombázások által megsérült épületek romjainak eltávolítását. Munkaerőt biztosít a hidakon meginduló közlekedés megteremtéséhez. Gondoskodik a Tisza-parton és szerte a városban felgyűlélt tömegtelen szemet elhordásáról. Kórházakat rendeznek be és itt fel sem sorolható feladatokat látnak el. Jelentkeztek a nehézségek, elsősorban az élelmiszerhiány. Ennek megoldására Áruátvevő és Beszerző Hivatalt állítanak fel. A segédhivatal is iktatja november 7-én, és alkalmazottai tudomására hozza, hogy a vallásgyakorlat Szegeden mindenki számára biztosítva van. Egy hónappal a felszabadulás után az iskolák szinte teljes számban működnek. Volt olyan is, amelyik a működését a felszabadulás utáni egy héten belül megkezdte. November vége felé nagy a sűrűség-forgás a lebomló vasúti hídnál, meg kell erősíteni az ideiglenesen helyreállított alépítményeket. Szüksége van a Vörös Hadseregnek az utánpótlásra, folynak a harcok a fővárosért, és rengeteg a sebesült. A szovjet és szövetséges haderők katonáit, elsősorban a románokat Szegeden ápolják. A város gondoskodik a kórház felzárkóztatásáról, az élelmezésről és ápoló és kiegészítő személyzetéről. Az iktatóba bevezetett iratok tárgya tanúsodik a munka elkészítendő lendületéről. Közben új alapokon szervezik meg a közigazgatási élet irányítását. A demokratikus pártok küldőiteiből és a szakszervezetek képviselőiből alakult meg a felszabadulás előtti szervezeti formák között a közigazgatási élet egyes részletmunkáinak irányító testülete, a törvényhatósági bizottság. Decemberben szabá-

lyozzák a szovjet katonai parancsnoksággal való érintkezést. Kiténik a városvezetésnek a parancsnoksággal való jó kapcsolata, amely különböz más forrásokból is ismert.

1945 januárjában már érezhető, hogy van az országnak kormánya, és a december végén összeült nemzetgyűlés meghatározta az élet alapjait. Addig Szegeden is, miként a többi felszabadult város és község, önmege intézet sorsát. A szegedi városi közigazgatásba is mind több és több munkás és parasztonvult be, és igazolták a hozzájuk fűzött reményeket. Jól igazgattak és megoldották a rendkívül sokrétű feladatokat. Január első napjainak az ideiglenes kormány Debrecenből keltezi rendeleteit. Január végén jut el Szegedre az új katonai hivatal szervezésének és azzal a néphadsereg megteremtésének és az antifasiszta felszabadító háborúba való belépésnek iratirészelete. Tífuszjárvány üt fel a fejt az új év küszöbén. Leküzdéséről számos intézkedés látott napvilágot.

Jól ismert nevekkal találkozik a bejegyzésekben. Áprilisban Tombác Imrét irányítják az egyik bizottságba, majd Berey Gézát Szirmai István helyébe küldi a kommunista párt szegedi szervezete a közigazgatási bizottságba, nyilván Szirmai távozásra miatt. Többször találkoztunk Komócsin Zoltán, Keresztes Mihály, Jenei Sándor, Koncz László, Brauswetter János, Kálló Lajos és mások nevével, akik az eseményeket átéltéknek sokat jelentenek.

A szegedi városi segédhivatal iktatókönyvének bejegyzései október 15-től hazánk felszabadulásának idejéig, áprilisig tekintették át. A kötetben a tanácsok megalakulásáig vezették be a részleghoz juttatott iratokat. A feljegyzések betekintést engednek ennek a hivatalnak és azon keresztül a város bontakozó életének részleteibe. A bejegyzések eddigi ismereteinket számos részlettel egészítik ki. Erdemesek megőrzésre.

Oltvai Ferenc

Bolgár hajózás

A bolgár kereskedelmi flotta áruszállító kapacitását 9,5 százalékkal, a teljes tengeri forgalmat pedig két és félszeresére növelik az 1976–80. közötti tervidő-

szakban. Ennek megfelelően a kereskedelmi flottát nagy tonnasúlyú szárazruterhajókkal és tankhajókkal, konténer- és komphajókkal gyarapítják.

Kafka Margit, mindmáig a legjelentősebb magyar író nő nagy fajsúlyos — nem nő, hanem művész-emberi — feltárulkozása. És természetesen tartott a levelezés a szívós Boncza Bertával is, aki változatlan eltökéltséggel hívta Csucsára látogatába az országos hírd költőt. Előkelő és indokolt alkalomnak szeptember elsőjét ajánlotta, amikor is Csucsán templomot szándékozott avatni az erdélyi református püspök.

De a költő, habár félreléte férfihiúságának a tizen-nyolc esztendő lány hódolata, nem akarta elkötelezni magát. Ezért kitért a csucsei látogatás elől, és arra kérte Boncza Bertát, találkozzanak a semleges Nagyváradon. A lány viszont erre nem volt hajlandó, ragaszkodott ahhoz, hogy az úri illemszabályok szerint, először vizitellen náluk a költő.

Egyelőre tehát elmaradt a találkozó, amelyet kétségtelenül a lány szorgalmazott nagyobb ambícióval. Adyt jobban érdekelt legényes passziói, noha a nősülés szándékával egyre többet foglalkozott. Szeptember közepén érkezett vissza Erdmesszentől megszkott budapesti környezetébe. Kedvenc hoteljében, a Magyar Királyban szállt meg, ahol az ismerősök sűrűsége-forgása közepette förtelen odaadással állt rendelkezésére „Nándor fiam”, azaz Steinfield Nándor ifjú banktisztviselő, az önkéntes titkár. Ment a munka, kikapcsolódás képpen pedig zajlott a társasági élet. Gyorsan fogyott a Hatvány Lajos jóvoltából kitarazott egészség, ezért az ősz folyamán megint hosszabb pihenőre szorult a költő. Szállását áthelyezte a nagyforgalmú belvárosból a csendes, majdnem kihalt Húvósvölgybe. Itt nehezen viselte el a kényesru egyedülletet, könyörgött barátainak, minél gyakrabban látogassák a budai panzióban. Azok ígyekeztek is a kedvében járni, s naponta fölkeresték Nyugat-béll kollégáit.

November végén Balázs Bélával tartott egy módelett csinós, okos, kedves ifjú hölgy. Az alig húszéves szépség — Morzsányi-Bohás Gézáné, máris özvegy. Ady találkozott az írásaival és becsülte tehetségéért Dénes Zsófiát — mert ő volt a nagy örömmel fogadott hölgylátogató. Gyors és

Orvosi műszerek egységes rendszere Napirenden a megvalósítás

A gyógyászat nélkülözhetetlen eszközei a diagnosztizáló, a bajt pontosan megállapító gépek, berendezések, műszerek. Túlságosan nehéz és költséges vállalkozás, ha minden ország maga gyártja diagnosztizáló műszerparkját. Nemzetközi összefogással jobb eredményeket lehet elérni. Feltétele: a témában együttműködő országok egységes rendszer teremtésének meg az elektromos diagnosztikai készülékek tervezésében, gyártásában, szabványosításában.

A közelmúltban a Szovjetunióban, Kazanyban rendeztek tanácskozást, ahol a KGST-országok szakértői az elektromos diagnosztikai technika egységes rendszerének megteremtésével ösz-

szefüggő kérdéseket tárgyalták meg. Hazánkban a tanácskozáson a Medcor, az Orvosi Műszerügyi Intézet, s a Műszeripari Kutató Intézet szakemberei voltak jelen.

A tanácskozásonról visszajutott beszámolatok róla, hogy a KGST-országokban mind több nagypontosságú elektromos diagnosztikai berendezést használnak. A berendezések feleletet adnak a keringési rendszer, a szív működés, az izom-, az idegműködés és általában az emberi szervezet mechanizmusának állapotáról, az eltérések jellegéről. A cél: ezek a berendezések egységes tipusban készüljenek, egymással összekapcsolhatók legye-

nek — bárhol gyártják majd őket.

A részt vevő államok: Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK és a Szovjetunió szakemberei azt javasolták, hogy 1980-ig már minden diagnosztizáló berendezés ebben az egységes rendszerben készüljön el. A berendezések egy része már el is készült, s többeknek már csak a szabványosítási eljárása van hátra.

Hazánk több témában is részt vesz. Így jelentős részt vállaltunk például a különböző gyógyászati vizsgálórészek, a keringésvizsgáló, a véréletző elemző, a szövegkódoló és elemző, az izomműködést mérő berendezések előállításában.

Családi események

Agnes, Pigniczki Zoltánnak és Olasz Katalinnak Zoltán, Nagy Sándornak és Berta Teréznek Terézia, Dombóvári Emilnek és Kulcsár Zsuzsannának Zsuzsanna, Darvas Gábor Miklósnak és Heiler Zsuzsanna Agnesnek Zsolt, Kálmán Miklósnak és Kovács Rozáliának Éva, Rácz Ferenc Istvánnak és Kálmán Mária Magdolnának Judit, Bokányi Dezsőnek és Vida Mariának Dezső Zsolt, Der Istvánnak és Madarász Piroksa Arankának István, Pap Miklósnak és Kapovári Margitnak Tünde, Péter Józsefnek és Gács Katalin Iónának József Balázs, Narozsni Gedeon Sándornak és Turbucz Mária Erzsébetnek Zoltán, Tóth László Istvánnak és Német Mária Andrea Judit, Csikós Istvánnak és Kecskeméti Erzsébetnek Áttila, Bodor Istvánnak és Kovács Klárának Krisztina Magdolna, Oskó Imrénének és Zádori Magdolna Mariának Péter, Dobó Attila Csabának és Bajó Arankának Miklós István, Faragó János, Fodor Géza Dezső, Burágy Simon, Fodor János Mátýáné Csérép Margit Francisca, Cséri Gyula, Ihár József Prágai-Polák Erzsébet, Hoffmann Mihály, dr. Benedek László, Veréssy Antal, Kuruczleki István, dr. Bertalan József Balog Iona, Kiss Mihály, Nagy Sándor Mátýás, Hoffmann György, Biacsi Györgyné Ordög Julianna meghalt.

László, Vigh Józsefnek és Varga-Pető Mariának Mónika, Csögény Gyulának és Juhász Iona Irénnek Anett Melinda nevű gyermekük született.

III. kerület

Szeged: Gál Zoltán Gergelynek és Fekete Irénnek Zoltán, Meleg Györgynek és Tóth Mariának László, Kulcsár Andrásnak és Tandari Matildnak Zoltán András, Horváth Gyulának és Zombori Mária Magdolnának Péter, Agoston Jánosnak és Posa Rozáliának József, Fábián Károly Illésnek és Förró Jolánnak Angélica Jolán, Csomos Károlynak és Ungi Irénnek Szilárd, Seres Lászlónak és Tarján Áttilának Zoltán, Farkas László Istvánnak és Szaboda Mária Erzsébetnek Gábor, Főregyet Józsefnek és Szűcs Rozáliának Gyöngyi, Ster Ferencnek és Kardos Iona Annának Szilvia Mónika, Német Irénnek és Bodó Iónának Kitti, Tóth Mátýásnak és Kása Iolyának Mátýás, Szente Ferencnek és Zuffa Evának Gábor, Foris Mihálynek és Tamasi Rózának Roland Mihály, Papp József Györgynek és Kuruczi Mariának Attila József, Kovács Sándornak és Oskó Zsuzsannának Zsófia nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS

I. kerület

Szeged: Dr. Gajó István, Jónájt Anna, dr. Vámos Rezső, dr. Fodor Géza Dezső, Burágy Simon, Fodor János Mátýáné Csérép Margit Francisca, Cséri Gyula, Ihár József Prágai-Polák Erzsébet, Hoffmann Mihály, dr. Benedek László, Veréssy Antal, Kuruczleki István, dr. Bertalan József Balog Iona, Kiss Mihály, Nagy Sándor Mátýás, Hoffmann György, Biacsi Györgyné Ordög Julianna meghalt.

III. kerület

Szeged: Szilvi Ferencné Farkas Aranka, Papp József, Börcsök Lajos Józsefné Mészáros Erzsébet, Weisz Ferencné Barát Rozália, Herera Mártonné Dósa Julianna, Ruzs Katalin, Dudás Károly, Fazekas Sándor, Pataki Mihályné Kormányos Etel, dr. Sina-Tökölly József Károly, Szalkai Antal, Kindó Sándorné Bohus Mária, dr. Kisvárdai Károly, Kokény István, Miklós Mihály, Tóth József, Kozma Antal meghalt.

Gerencsér Miklós:

A holnap elébe

Ady Endre élettörténete

8.

Különb, az eddigi szanatóriumi kezeléseire hasonlón, most is gyorsan rendbe jött. Ady levelezése eközben is folytatódott Boncza Bertával, aki látogatába hívta a Királyhágó mögötti festői kastélyukba. Ady szorgalmasan, udvariasan válaszolt, de a látogatást nem siette el.

Maria-Grünben kapta kézhez Léda utolsó levelét is. A cserbenhagyott asszony még mindig nem tudott beletérni a szakításba. Arra kérte Adyt, utazzon a kedvéért Maria-Grünből Bécsbe, ahol megáll vele a Budapesti Párizsba tartó Keleti Expressz. Május 5-én keltezett soraiban a változatlan ragaszkodást vallja meg: „Végtelenül, kimondataatlanul, halálosan szeretném magat látni egy pár pillanatra.”

Ady nem ment el. Nem is látták egymást soha többé.

*

Léda figyelmen kívül hagyott levele után még jó másfél hónapot töltött a költő a stájer szanatóriumban, s boldogságpótléknak a verseiben „kis senkim”-nek nevezett nő kötötte le a figyelmét. Nem nagyon. Június végén Maria-Grünrel együtt a futó kalandot is könnyedén hagyta maga mögött. Hazatérve Erdmesszentre, otthon is naponta kapta a nők által írott leveleket. Közülük messze kiemelkedik

erős vonzalom alakult ki közöttük. Rövidesen, minden habozás nélkül megtartották az eljegyzést a húvósvölgyi panzióban. Ertesítve a dolgról, Balázs Béla ijedt levelet menezett Adyhoz: „Szeretni kellene nagyon (már mint Dénes Zsófiát), és azt te nem tudsz. Bándi, légy úr és ereszd el.”

Ady igen is úr volt. De nem Balázs Béla közbelépésére hiúsult meg a házasság terve. Dénes Zsófiát súlyos fogadalm kötötte édesanyjával szemben, aki hisztérikusán, szélsőséges tagadással tiltakozott. A barátság azonban mély és tiszta maradt a két művész között, Dénes Zsófiának szólnak mindazok a versek, amelyek Zsukához íródtak.

Közben persze a politikáról sem feledkezett meg. Változatlan hévvel támadta az uralmon levő, rövidlátó, konzervatív merve hatalmasokat, akiknek pregnáns jelképét gróf Tisza István miniszterelnökben látta. Tomboló haragjában, nagy veszélyeket érző fájdalomban minden átkát Tiszára zúdította. 1914. január elsején íródott az Enyhe, új-évi átok című verse, ilyen elkeseredett sorokkal:

Hogy fussanak rá minden nyavalygók,
Hogy a törés jó kedvvel törje,
Akarásunkat durván az, aki
Bánatokat és átkokat győttörte:
Ez a gazember még lakolni fog.

Feszült, nyugtalan, ideges közérzete nem volt más, mint hiteles rezonálás a kort jellemző egészségtelen, bizonytalansággal teli közhangulatra. Némi megnyugvást keresve, 1914 márciusában kisebb hajóutatt tett az Adrián. Abbázia és Velence érintésével. De ez sem használt sokat. Visszatérve Budapestre, mitsem javult közérzettel múltak hetei munkával és éjszakázással. Egyre érett benne az elhatározás, hogy mégis el kellene már látogatnia Csucsára. Boncza Berta újabb sürgető levelére az utazás mellett döntött április utolsó hetében.

(Folytatjuk.)